

тавило 5509, в том числе высшей категории – 865 единиц (15,7 %). В коллективных средствах размещения (без учета микропредприятий) занято 5,9 тыс. человек, из которых 0,6 тыс. – администраторы и менеджеры; 0,6 – тыс. портье и горничные; 1,1 тыс. – врачи и средний медицинский персонал; 1 тыс. – работники общественного питания. За 2012 г. доходы коллективных средств размещения от предоставляемых услуг составили 2592 млн руб., из них 683 млн – от продажи номеров.

Налоговые поступления в бюджет области за 2012 г. от субъектов предпринимательства в сфере гостиничного и санаторно-курортного бизнеса составили 142 млн руб., от предоставления услуг воздушного транспорта – 8,6 млн руб., от организации отдыха и развлечений, культуры и спорта – 507,6 млн руб., что практически равно показателям 2011 г. [1].

Выводы и перспективы дальнейших исследований в данном направлении. Анализ состояния и специфики туристического рынка Кемеровской области показывает, что с каждым годом ситуация в туристском бизнесе региона меняется к лучшему, повышается качество сервиса, расширяется спектр предоставляемых услуг, строятся современные туристские объекты. Однако туризм Кемеровской области, обладая значительным потенциалом, для его раскрытия и использования в полной мере требует значительных финансовых затрат с привлечением инвестиций.

Реализация инвестиционных проектов позволит создать туристическо-спортивные комплексы, соответствующие международным стандартам, и предоставить жителям и гостям региона качественные услуги и полноценный отдых; проводить спортивные соревнования международного уровня; привлечь в Кузбасс новых туристов; создать более 10 тыс. новых рабочих мест и, таким образом, увеличить налоговые поступления в бюджет.

В дальнейшем особое внимание исследователям и специалистам стоит обратить на особенности отдельных районов Кемеровской области, обладающих огромным и социальным, и природным, и культурным потенциалом для развития туризма.

Литература

1. Деятельность коллективных средств размещения в 2012 году / Кемеровостат. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://kemerovostat.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/kemerovostat/resources/29f179804c4910038a71ae052efb10e3/Деятельность+коллективных+средств+размещения+в+2012г.htm.
2. Деятельность туристских фирм Кемеровской области в 2012 году / ТО Федеральной службы государственной статистики по Кемеровской обл. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://kemerovostat.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/kemerovostat/resources/215e6f804c48c6b1bb82bfa94df4ccee0/Деятельность+туристских+фирм+области+в+2012+г.htm
3. Егорова Н.Н. Роль рекреационного районирования территории в развитии социально-ориентированного туризма / Н.Н. Егорова // Вестник КемГУ. История. – 2013. – № 2 (54). – Т. 3. – С. 216-220.
4. Историко-культурный туристический проект "Золотое Кузбасса" дополняют новые маршруты / Информационный портал "Кемеровская область". [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://kemoblast.ru/news/2014/02/11/istoriko-kulturnyj-turisticheskij-proekt-zolotoe-koltso.html>
5. Концепция развития внешнеэкономической и межрегиональной деятельности Кемеровской области на период до 2025 года : Распоряжение Коллегии администрации Кемеровской области № 242-р от 28.03.2012 г. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.ved.kuztpp.ru/downloads/konceptcia_2025.doc

6. Стратегия развития туризма в Российской Федерации на период до 2015 года и план мероприятий по ее реализации / официальный сайт Федерального агентства по туризму (Ростуризм). [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.russtourism.ru/section_449/

7. Стратегия развития туризма в Кемеровской области до 2025 года : Распоряжение Коллегии администрации Кемеровской области № 194-р от 1.03.2013 г. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.tourplus.info/gesh/strategija_turizma_razvitija_kemerovskoj_oblasti.doc.

8. Сыраев Д.Г. Предпосылки для развития культурного туризма на территории Кемеровской области / Д.Г. Сыраев // Вестник Томского государственного университета. – 2008. – № 3. – С. 88-89.

9. Сыраев Д.Г. Рекреационные ресурсы / Д.Г. Сыраев // В кн.: География Кемеровской области. Природа. – Кемерово: Кузбасс; Скиф, 2006. – 384 с.

Клюев Ю.В. Стратегія розвитку туризму в Кемеровській області

Проаналізовано можливість і перспективи розвитку туристичної галузі в Кемеровській області, визначено соціальні, економічні, культурні та природні чинники, що представляють особливий інтерес для розвитку туристичного бізнесу в регіоні. Систематизовано та описано механізми й базові моделі, впровадження яких сприятиме розвитку внутрішнього і в'їзного туризму області. Доведено, що завдяки своїм культурним і природним особливостям райони області мають величезний потенціал для розвитку туристичної галузі.

Ключові слова: Кемеровська область, туризм, природно-рекреаційний район, туристичний ринок.

Klyuyev Yu. V. The strategy for the Development of Tourism in Kemerovo region

The possibilities and perspectives of the development of a touristic branch in Kemerovo region are analysed. The social, economic, cultural and natural factors, which represent the peculiar interest for the development of the touristic business in the region, are defined. The mechanisms and the basic models, which implementation would promote to the development of the internal and travelling tourism of the region are systematized and described. It is proved that owing to their cultural and natural peculiarities, the districts of the regions have a huge potential for the development of many types of tourism.

Key words: Kemerovo, tourism, natural-recreational region, touristic market.

УДК 330.[115+341.1]

Аспір. А.В. Колодійчук – Інститут регіональних досліджень НАН України, м. Львів

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА РЕГІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ НЕДОСКОНОЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Визначено перелік методів, прийомів, заходів державного регулювання, спрямованих на активізацію інноваційного розвитку промисловості й на пом'якшення умов недосконалої конкуренції. Наведено структуру механізму активізації інноваційного розвитку промисловості України в умовах недосконалої конкуренції. Охарактеризовано регіональну специфіку механізму забезпечення інноваційного розвитку промисловості в умовах необхідності подолання недосконалої конкуренції. Запропоновано заходи, спрямовані на розбудову регіональної складової механізму забезпечення промислового інноваційного розвитку.

Ключові слова: інновації, інноваційна інфраструктура, методологічна модель, промисловість, інноваційне підприємництво, регіон, антимонопольне регулювання, недосконала конкуренція, державне управління.

Постановка проблеми. Сьогодні існує безліч парадигм інноваційного розвитку, розроблено значну кількість різноманітних теоретичних конструкцій, що описують інноваційно-евристичну активність на регіональному та макрорівнях. Незважаючи на популярність гасла "лессе-фер" у різносторонній практиці господарювання, нині в Україні держава зобов'язана створити умови для розгортання інноваційної діяльності в індустріальному напрямі. Тому постає необхідність формування ефективного механізму управління цією сферою, методології функціонування та його регіональної специфіки.

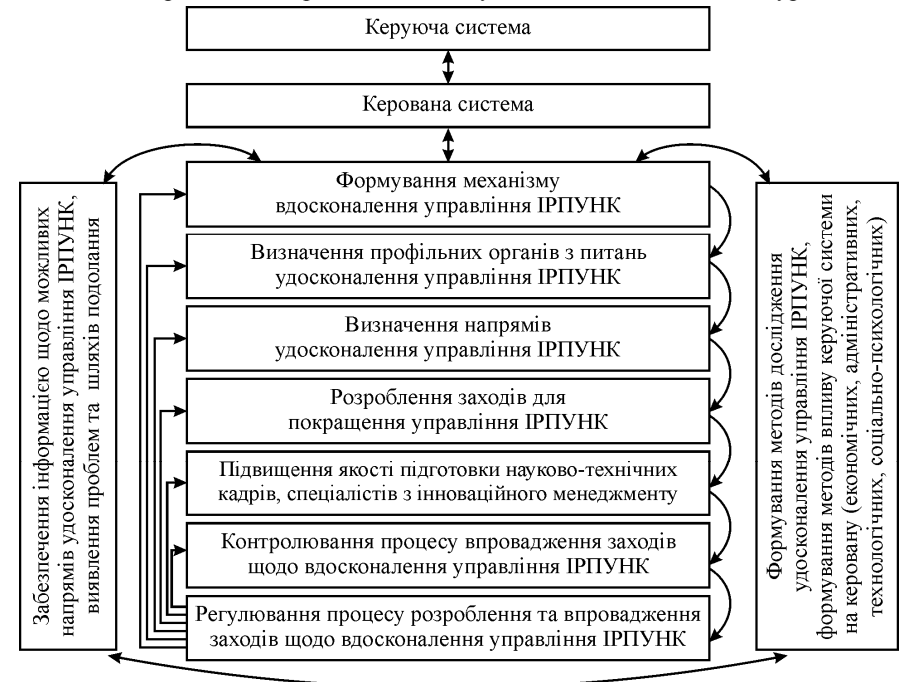
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували інноваційний розвиток, різні аспекти інноваційної діяльності такі вчені, як: О. Богданова, Д. Гвішіані, В. Громек, Г. Добров, Г. Джоунс, Е. Еймз, Л. Зотова, Г. Кореняко, А. Кругліков, І. Кукуруза, Ю. Макогон, Ю. Морозов, А. Нестеров, В. Онікієнко, С. Покропивний, С. Соколенко, П. Харів, Х. Хершген, Д. Черваньов та багато інших. Питання причин виникнення недосконалої конкуренції та пошуку шляхів її подолання, ролі державного механізму в цьому процесі порушували у своїх дослідженнях такі вчені, як: Ю. Зігліна, З. Люльчак, С. Мочерний, А. Праховник, Дж. Робінсон, Д. Стеченко, Дж. Стігліц, А. Філіпенко та інші. Водночас дослідженням проблем адміністративного менеджменту займалися як вчені-класики (М. Вебер, А. Файоль), так і сучасні дослідники: І. Адізес, О. Антіпов, І. Василенко, С. Ковалевські, О. Райченко, І. Смирнова, А. Фомічев та ін.

Мета роботи – розроблення методологічних основ функціонування механізму управління інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції із врахуванням його регіонального виміру.

Виклад основного матеріалу. Під управлінням інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції варто розуміти використання двох взаємопов'язаних груп методів, прийомів, заходів, одна з яких спрямована на активізацію інноваційного розвитку промисловості, а друга – на пом'якшення умов недосконалої конкуренції. Таке управління має біфуркаційний характер. Методи, прийоми, заходи державного регулювання, спрямовані на активізацію інноваційного розвитку промисловості, такі: 1. Реалізація державних цільових програм розвитку високотехнологічних виробництв. 2. Надання фіскальних пільг інноваційно активним суб'єктам. 3. Стимулювання експорту високотехнологічної продукції. 4. Стимулювання інвестицій в інноваційні виробництва. 5. Створення в державі інноваційної інфраструктури, мереж трансферу інноваційних технологій. 6. Створення спеціальних та вільних економічних зон. 7. Налагодження міжнародної науково-технічної кооперації та співробітництва в інноваційній сфері. 8. Державна підтримка малого інноваційного підприємництва. 9. Удосконалення законодавства у сфері інноваційної діяльності. 10. Система держзамовлень на промислову інноваційну продукцію, проведення тендерів на виконання інноваційних проектів у промисловості. 11. Забезпечення пропагування розвитку науки, техніки у суспільстві, впровадження інновацій у промислове виробництво. 12. Здійснення кластеризації галузей промисловості. 13. Стимулювання розвитку венчурних та інших інвестиційних фондів підтримки промислових інноваційно-інвестиційних проектів. 14. Контроль за дотриманням авторських і суміжних прав. 15. Створення сучасних організаційних структур у промисловості.

Перелік методів, прийомів, заходів державного регулювання, спрямованих на подолання недосконалої конкуренції є таким: 1. Ухвалення антимонопольних законів та нормативно-правових актів. 2. Примусовий поділ монополізованих структур на ринках. 3. Регулювання банківських процентних ставок. 4. Цінове антимонопольне регулювання. 5. Притягнення порушників антимонопольного законодавства до дисциплінарної відповідальності. 6. Дозволи на приватизацію та повернення приватизованих об'єктів у державну власність. 7. Антидемпінгове та інші види митно-тарифного регулювання міжнародної економічної діяльності. 8. Активізування боротьби з економічною злочинністю. 9. Стимулювання розвитку підприємництва. 10. Розбудова ринкової інфраструктури. 11. Контроль M&A операцій, емісії акцій, обороту інших фондових інструментів. 12. Припинення проявів недобросовісної конкуренції у ЗМІ. 13. Забезпечення диверсифікації галузей промисловості. 14. Інформаційно-методичне забезпечення промислових підприємств з питань антимонопольного регулювання, недопущення рейдерства. 15. Моніторинг та регулювання функціонування ФПГ (фінансово-промислових груп).

На рис. 1 зображено методологічну модель удосконалення управління інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції.

Рис. 1. Методологічна модель удосконалення управління інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції (ІПУНК) (Складено автором)

Існування та функціонування механізму активізації та забезпечення інноваційного розвитку промисловості (рис. 2) неможливі без застосування методів впливу керуючої підсистеми на кервану.

Рис. 2. Механізм активізації та забезпечення інноваційного розвитку промисловості, спрямованого на подолання недосконалої конкуренції (Складено автором)

О. Кузьмін та О. Мельник визначають методи як способи і прийоми цілеспрямованого впливу суб'єкта на керований об'єкт для досягнення установлених цілей [1, с. 125]. Під методами управління інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції варто розуміти способи та прийоми організування та регулювання інноваційних процесів у сфері промисловості на макрорівні з метою досягнення цілей інноваційного розвитку та подолання негативного впливу на цей процес умов недосконалої конкуренції. Методи впливу керуючої підсистеми на керовану за спрямуванням регулятивно-стимулювального впливу можна виділити такі: загальні методи – примус (кримінальна відповідальність за здійснення неправомірних корупційних дій) та переконання (демонстрація позитивного зарубіжного досвіду побудови інноваційних макроекономічних моделей); економічні або методи матеріального впливу (рівень заробітної плати науковців у бюджетних наукових установах, створення вільних економічних зон із пільговими умовами для новаторів); методи адміністративного впливу (законодавство у сфері інноваційної діяльності й боротьби з корупцією та організованою економічною злочинністю); психологічні або методи морального впливу (вручення відзнак, нагород, присвоєння звань науковцям, працівникам інноваційно активних промислових підприємств).

За характером впливу методи управління інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції можна поділити на методи прямого впливу (здійснення реєстрації технопарків, контроль за цільовим використанням податкових кредитів на ведення інноваційної діяльності, створення вільних економічних зон) та методи непрямого впливу (надання податкових пільг, спрямування державних інвестицій у пріоритетні галузі промисловості, кредитування за пільговими кредитними ставками). Водночас методи прямого впливу поділяються на правові (законотворення у сфері інтелектуальної власності, інноваційної діяльності та боротьби з недобросовісною конкуренцією), організаційно-адміністративні (держзамовлення, удосконалення державного механізму управління інноваційним розвитком промисловості) і протекційно-тарифні (митно-тарифні та нетарифні – квотування, ліцензування, контингентування, технічні бар'єри, демпінг тощо), а методи непрямого впливу – на економічні (фіскальна політика, механізм ціноутворення, валютно-кредитне регулювання, видання норм і норматив у промисловості, пільгове кредитування, надання податкових пільг, державних дотацій, субвенцій, субсидій, асигнувань) та ідеологічні (пропагування у суспільстві розвитку науки, техніки, впровадження інновацій). Інструменти управління інноваційним розвитком промисловості в умовах недосконалої конкуренції включають закони і законодавчі акти у сфері регулювання інноваційної діяльності, антимонопольне законодавство, державна і регіональні програми, концепції, стратегії, прогнози, плани інноваційного розвитку промисловості тощо. Зворотній зв'язок між керуючою та керованою підсистемами забезпечується у вигляді інформаційних потоків, що включають звітну інформацію від інноваційно активних промислових підприємств, яка після того узагальнюється у вигляді статистичної інформації; офіційні звернення цих підприємств до органів влади різних рівнів; матеріали соціологічних досліджень; внесення пропозицій від об'єднань ринкових

суб'єктів до різних нормативно-правових актів; розробки наукових установ, адресовані органам державної влади різних рівнів (на основі госпдоговорів) тощо.

У таблиці наведено перелік спеціалізованих інноваційних структур у системі регіональних органів державної влади України.

Табл. Регіональні спеціалізовані підрозділи з управління інноваційним розвитком економіки*

ОДА / МДА	Назва підрозділу
Івано-Франківська ОДА	Сектор інноваційної діяльності та технологій у складі Департаменту економіки
Київська МДА	Управління промисловості та інноваційної політики у складі Департаменту промисловості та розвитку підприємництва
Черкаська ОДА	Департамент інвестиційно-інноваційної політики та зовнішньоекономічних зв'язків
Харківська ОДА	Департамент інноваційного розвитку промисловості й транспортної інфраструктури

* Складено автором за [3-6].

Як видно з таблиці, лише в 4 регіонах із 27 діють спеціальні органи з управління інноваційним розвитком, що свідчить про те, що державна економічна політика відводить інноваційному розвитку другорядну роль. Крім цього, інноваційному розвитку промисловості приділено увагу лише у двох найбільших промислових центрах. Звісно, такий стан справ не сприяє наближенню України до групи економічно високорозвинених країн. Таку низьку спрямованість діяльності державних структур на інноваційний розвиток промисловості можна пояснити не тільки дефіцитністю фінансових ресурсів, відсутністю структурних реформ в економіці, але й переважно броунфілдівським характером української інноваційної інфраструктури, тобто тим, що вона базується переважно на існуючих ще з радянських часів промислових районах, виробничих площах та виробничих потужностях. Грінфілдівські (тобто радикально нові) інноваційні проекти майже не впроваджуються. Відповідно, як наслідок, лише загальноекономічні, загальнопромислові відомства курують інноваційну діяльність у вітчизняній промисловості. Це ще одна причина відсталості національної економіки у сфері впровадження інноваційних технологій.

На сучасному етапі необхідні розроблення і впровадження концепції інноваційно-адміністративного менеджменту (ІАМ). Її суть полягає у побудові моно- і макрорегіональних інноваційних систем (РІС) і їх інтеграції в загальну систему державного управління. Концепція ІАМ покликана вирішувати такі головні завдання: 1) формування на законодавчому рівні РІС; 2) регіоналізація національної інноваційної системи, тобто ідея концепції базується на тезі, що національна інноваційна система (НІС) – це сукупність підсистем РІС.

Висновки. Аналізування існуючого в Україні механізму активізування та забезпечення інноваційного розвитку промисловості дає змогу зробити такі висновки: до складу механізму активізування та забезпечення інноваційного розвитку промисловості входять керуюча та керована підсистеми; керуючу підсистему складають органи державної влади у сфері інноваційної політики промислового розвитку та боротьби з організованою господарською злочинністю та корупцією; ключовою проблемою для ефективного виконання органами держав-

ної влади своїх функцій у сфері інноваційної діяльності є поширення недосконалої конкуренції; для здійснення впливу на керовану підсистему керуюча підсистема активізування та забезпечення інноваційного розвитку промисловості в умовах недосконалої конкуренції використовує загальні, економічні, адміністративні та психологічні методи управління, які можна поділити на методи прямого впливу та методи непрямого впливу; істотним недоліком існуючого механізму активізування і забезпечення інноваційного розвитку промисловості в умовах недосконалої конкуренції є недосконалість існуючої системи методів управління інноваційним розвитком та порядку їх застосування, що особливо проявляється у застосуванні методів непрямого впливу (наприклад неефективна система податкових пільг та преференцій для інноваційно активних промислових підприємств, незацікавленість комерційних банків у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств промисловості). Дослідження регіонального рівня функціонування цього механізму показав повну відірваність державних органів у сфері регулювання інноваційної сфери з інноваційною діяльністю на місцях. Тому постає необхідність у розробці та впровадженні в Україні систем інноваційно-адміністративного менеджменту на моно- і макрорегіональних рівнях.

Література

1. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посібн. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Львів : Вид-во "Інтелект-Захід", 2003. – 352 с.
2. Маслак О.І. Перспективні напрямки й можливі соціально-економічні наслідки диверсифікації інноваційного розвитку промисловості : монографія / О.І. Маслак. – Кременчук : Вид. ПП О.В. Щербатих, 2010. – 168 с.
3. Офіційний Інтернет-портал Київської міської державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kievcity.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.if.gov.ua/>
5. Офіційний портал Черкаської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oda.ck.ua/>
6. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kharkivoda.gov.ua/>
7. Пирожков С.І. Моделі і сценарії структурно-інноваційної перебудови економіки України / С.І. Пирожков // Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку національної економіки : зб. наук. праць / ОІЕ НАН України; відп. ред. А.І. Сухоруков. – К., 2004. – С. 5-9.
8. Жаліло Я.А. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Я.А. Жаліло, С.І. Архієреєв, Я.Б. Базилук та ін. – К. : Вид-во НІСД, 2006. – 120 с.
9. Харин А.А. Управление инновациями / А.А. Харин, И.Л. Коленский. – М. : Изд-во "Высш. шк.", 2003. – 253 с.
10. Табачник Д.В. Шляхи інноваційного розвитку України / Д.В. Табачник, В.Г. Кремень, А.М. Гуржій, М.Ф. Гончаренко та ін. – К. : Вид-во "Людопринт", 2004. – 544 с.

Колодийчук А.В. Методологические основы и региональная специфика механизма обеспечения инновационного развития промышленности в условиях преодоления несовершенной конкуренции

Определен перечень методов, приемов, мер государственного регулирования, направленных на активизацию инновационного развития промышленности и на смягчение условий несовершенной конкуренции. Приведена структура механизма активизации инновационного развития промышленности в Украине в условиях несовершенной конкуренции. Охарактеризована региональная специфика механизма обеспечения инновационного развития промышленности в условиях необходимости преодоления несовершенной конкуренции. Предложен ряд мероприятий, направленных на развитие региональной составляющей механизма обеспечения промышленного инновационного развития.

Ключевые слова: инновации, инновационная инфраструктура, методологическая модель, промышленность, инновационное предпринимательство, регион, антимонопольное регулирование, несовершенная конкуренция, государственное управление.

Kolodiychuk A.V. Methodological Bases and Regional Specificity of the Mechanism of Implementation of the Innovative Industrial Development in the Context of the Overcoming of Imperfect Competition

The list of methods, techniques, measures of state regulation aimed at enhancing innovation development of industry and on mitigation of imperfect competition conditions is defined. The structure mechanism of activation the innovation industry development in Ukraine under the imperfect competition conditions is shown. Regional specificity of the mechanism to ensure the innovative development of industries in terms of the need to overcome imperfect competition is characterized. A number of measures aimed at building regional component of a mechanism to ensure industrial innovative development is proposed.

Key words: innovation, innovation infrastructure, methodological model, industry, innovative enterprise, region, antitrust regulation, imperfect competition, public administration.

УДК 336.71(477)

*Доц. О.В. Кузик, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка*

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА МАРКЕТИНГОВУ КОМУНІКАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Періоди економічної нестабільності в економіці характеризуються змінами маркетингової комунікаційної політики підприємств. Важливим за таких умов є пошук шляхів зменшення негативного впливу економічних коливань на діяльність компанії та розроблення оптимальних маркетингових засобів з метою вироблення антикризового імунітету підприємства.

Ключові слова: маркетингова комунікаційна політика, антикризовий імунітет, антикризова програма, взаємодія з державними органами.

Постановка проблеми. У час економічної нестабільності в країні, за умови світової фінансово-економічної кризи, яка охоплює всі бізнес-сфери, маркетингова комунікаційна політика кожного підприємства зазнає істотних змін. Вимушене зниження й оптимізація витрат підприємств зумовлює необхідність ефективного управління маркетинговими комунікаціями. За таких умов актуальним є вивчення особливостей впливу кризових явищ на поведінку вітчизняних підприємств і споживачів у сфері комунікацій.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання маркетингової комунікаційної політики в сучасних умовах досить популярні серед наукового світу і є предметом дослідження багатьох авторів, зокрема у працях таких дослідників, як: Т.А. Гайденко, М.М. Єрмошенко, В.Г. Кудлай, Є.Д. Мельниченко, А.Н. Орлової, Т.О. Примака, Г.А. Рижкової. Однак недостатньо досліджень, що стосуються розроблення антикризових заходів у системі управління маркетинговими комунікаціями підприємств в Україні.

Мета та завдання. Метою роботи є дослідження особливостей маркетингової комунікаційної політики підприємств в Україні за умови впливу кризових явищ.

Основними завданнями публікації є:

- аналіз особливостей підвищення ефективності комунікаційних інструментів підприємства за умови кризи;
- виявлення найбільш ефективних засобів маркетингових комунікацій в періоди негативних економічних коливань;
- пошук шляхів адаптації підприємства до нових реалій розвитку ринку та подолання кризових явищ всередині компанії;
- визначення умов побудови антикризових програм з метою попередження негативних наслідків економічних коливань ринку.

Виклад основного матеріалу. Попри зменшення обсягів виробництва та клієнтів під час економічних коливань є один парадоксальний факт – криза як потрясіння дає змогу підприємству показати свою стійкість іншим учасникам ринку (а отже, підвищувати до себе рівень довіри та лояльності) й скористатись запізненнями і невпевненістю конкурентів у реагуванні на негативні непередбачувані події. Таким чином, кризу варто розглядати також крізь призму додаткових можливостей для покращення своїх ринкових позицій за умови здійснення ефективної фінансової та маркетингової комунікаційної політики. На тривалішу перспективу криза може обернутись деяким благом для організації, якщо прийняти правильні та своєчасні рішення і заходи.

Світова фінансово-економічна криза й економічна нестабільність в Україні зумовили загальну тенденцію до зниження витрат підприємств на маркетингові комунікації та зменшення рекламних бюджетів. Перед менеджментом більшості компаній наразі постає питання – як розподілити рекламний бюджет так, щоб заощадити та досягнути найбільшої ефективності.

Деякі традиційні засоби маркетингових комунікацій під час негативних економічних коливань можуть виявитись не повністю ефективними та навіть більше – призвести до протилежного ефекту. Так, використання традиційної реклами (за таких умов) може сприйматись споживачами як марнотратство чи не зовсім відповідати суспільній і політичній ситуації в країні, цим самим знижуючи прихильність покупців (і навіть партнерів), погіршуючи фінансові показники компанії.

За таких умов доцільно виділяти комунікаційні інструменти, що підвищуватимуть ефективність господарської діяльності підприємства під час економічних коливань:

- організація зв'язків з громадськістю. Це зумовлено самим призначенням публік рилейшенз – сприяння встановленню та підтримувannya спілкування, взаєморозуміння, доброзичливості й співпраці між організацією і громадськістю, що набуває особливої актуальності за умов зниження рівня доходів населення (ускладнення поведінки споживачів, зростання рівня незадоволення, недовіри тощо), погіршення кон'юнктури ринку та зменшення обсягів виробництва, зростання тиску з боку контролюючих органів. Кризові періоди потребують від підприємств для формування попиту на свою продукцію не тільки встановлювати конструктивні зв'язки з клієнтами, дилерами та постачальниками, а й тісно співпрацювати з громадськістю;
- прямиий маркетинг, оскільки побудований на прямих особистих зв'язках між тими, хто продає товари (виробниками або посередниками), та тими, хто їх купує (фактичними та потенційними покупцями). Позитивний ефект зумовлений адресним характером і наявністю діалогового режиму спілкування (що особливо важливо в умовах нестабільності), при цьому формується база даних для під-